

+

WYROK Z DNIA 2 CZERWCA 2011 R.

III KK 370/10

Po ustaleniu w sprawie o wydanie wyroku łącznego grupy przestępstw pozostających w zbiegu realnym i wymierzeniu kary łącznej, badać należy możliwość utworzenia kolejnej takiej grupy, biorąc pod uwagę jedynie przestępstwa i odpowiadające im wyroki, które nie weszły do grupy wcześniej wyodrębnionej.

Przewodniczący: sędzia SN M. Laskowski (sprawozdawca).

Sędziowie SN: T. Artymiuk, B. Skoczowska.

Prokurator Prokuratury Generalnej: J. Gemra.

Sąd Najwyższy w sprawie Pawła W., w przedmiocie wyroku łącznego, po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie w dniu 2 czerwca 2011 r., kasacji, wniesionej przez obrońcę skazanego od wyroku Sądu Okręgowego w R. z dnia 16 kwietnia 2010 r., utrzymującego w mocy wyrok łączny Sądu Rejonowego w G. z dnia 18 listopada 2009 r.,

u c h y l i ł zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w R. oraz utrzymany nim w mocy wyrok łączny Sądu Rejonowego w G. w części dotyczącej wyroków:

- Sądu Rejonowego w R. z dnia 19 października 2004 r.;
- Sądu Rejonowego w R. z dnia 24 czerwca 2005 r.;
- Sądu Rejonowego w G. z dnia 27 marca 2006 r.,

i w tym zakresie p r z e k a z a ł sprawę Sądowi Rejonowemu w G. do ponownego rozpoznania.

UZASADNIENIE

Paweł W. skazany został prawomocnymi wyrokami:

1. Sądu Rejonowego w R. z dnia 20 sierpnia 2003 r., za przestępstwo dokonane w dniu 13 marca 1998 r.;
2. Sądu Rejonowego w R. z dnia 14 czerwca 2004 r., za przestępstwo dokonane w dniu 25 maja 2003 r.;
3. Sądu Rejonowego w R. z dnia 22 lipca 2004 r., za przestępstwo dokonane w dniu 17 maja 2002 r.;
4. Sądu Rejonowego w R. z dnia 15 września 2004 r., za przestępstwo dokonane w dniu 15 maja 2002 r.;
5. Sądu Rejonowego w R. z dnia 19 października 2004 r., za przestępstwo dokonane w dniu 6 marca 2004 r.;
6. Sądu Rejonowego w R. z dnia 24 czerwca 2005 r., za przestępstwo dokonane w dniu 24 października 2003 r.;
7. Sądu Rejonowego w G. z dnia 27 marca 2006 r., za przestępstwo dokonane w dniu 8 sierpnia 2004 r.

Sąd Rejonowy w G., w wyroku łącznym z dnia 18 listopada 2009 r., połączył kary pozbawienia wolności wymierzone wyrokami wymienionymi w punktach 1, 2 i 3 i wymierzył skazanemu Pawłowi W. karę łączną 2 lat pozbawienia wolności. W tym samym wyroku łącznym sąd połączył kary pozbawienia wolności wymierzone wyrokami wymienionymi w punktach 5 i 6 i wymierzył skazanemu drugą karę łączną 2 lat pozbawienia wolności. Jednocześnie na podstawie art. 572 k.p.k. sąd umorzył postępowanie w przedmiocie wydania wyroku łącznego w zakresie wyroków wymienionych w punktach 4 i 7.

Wyrok ten zaskarżony został przez obrońcę skazanego. W apelacji zarzucił orzeczeniu:

1. „w części dotyczącej kary, błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za jego podstawę przez uznanie, iż zastosowanie wobec skazanego zasady pełnej absorpcji nie jest uzasadnione, co miało wpływ na treść wyroku,

2. w części dotyczącej łączenia kar, obrazę prawa materialnego polegającą na przyjęciu, iż wyrok Sądu Rejonowego w G. z dnia 27 marca 2006 r. nie podlega łączeniu z wyrokami Sądu Rejonowego w R. w sprawach opisanych w punktach 5 i 6 wyroku łącznego, w sytuacji gdy wszystkie wymienione wyroki podlegają łączeniu”.

Podnosząc powyższe zarzuty obrońca skazanego wniósł o wydanie nowego wyroku łącznego w sprawach wymienionych w punktach 5, 6 i 7 i wymierzenie skazanemu kary w wymiarze najwyższej kary jednostkowej przy zastosowaniu zasady pełnej absorpcji.

Po rozpoznaniu apelacji obrońcy skazanego Sąd Okręgowy w R., wyrokiem z dnia 16 kwietnia 2010 r., utrzymał w mocy zaskarżony wyrok łączny, uznając apelację za oczywiście bezzasadną.

Kasację od tego wyroku wniósł obrońca skazanego Pawła W. Zaskarżył w niej wyrok Sądu Okręgowego w R. w całości i zarzucił rażące naruszenie prawa materialnego, a mianowicie art. 85 k.k., poprzez błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, iż wyrok dotyczący przestępstwa nie należącego do grupy przestępstw, których dotyczy wnioski o połączenie, uniemożliwia wydanie co do tych przestępstw wyroku łącznego. Obrońca wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku łącznego Sądu Rejonowego w G. i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w G. do ponownego rozpoznania.

W pisemnej odpowiedzi na kasację Prokurator Okręgowy w R. wniósł o oddalenie kasacji z uwagi na jej oczywistą bezzasadność. W toku rozprawy kasacyjnej prokurator Prokuratury Generalnej wniósł o uwzględnienie kasacji i uchylenie wyroków sądów obu instancji oraz o przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w G. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się zasadna i koniecznym stało się uwzględnienie zawartego w niej wniosku w części, której dotknęła stwierdzona obraza prawa materialnego.

Na wstępie przypomnieć należy tok rozumowania Sądu pierwszej instancji, podzielony przez Sąd odwoławczy, który doprowadził do wydania wyroku łącznego w opisanym kształcie. Za niesporne przy tym w kontekście przepisów prawa materialnego uznać należy połączenie kar pozbawienia wolności wymierzonych wyrokami wymienionymi punktach 1, 2 i 3. Połączenie to jest zgodne przepisami o karze łącznej i nie było w swej istocie podważane w apelacji, obrońca kwestionował jedynie to, iż sąd nie zastosował przy wymiarze kary łącznej zasady pełnej absorpcji. Niekwestionowane i obiektywnie zasadne było także umorzenie postępowania w odniesieniu do wyroku z punktu 4, wyrokiem tym bowiem wymierzono skazanemu karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania i do chwili wyrokowania nie zarządzono wykonania tej kary.

Kasacja dotyczy natomiast orzeczenia sądu w zakresie drugiego, ustalonego zbiegu realnego przestępstw i drugiej, wymierzonej w tym samym wyroku łącznym, kary łącznej pozbawienia wolności. Sąd *meriti* uznał, iż połączeniu podlegać mogą jedynie kary orzeczone wyrokami wymienionymi w punktach 5 i 6, niemożliwe natomiast jest objęcie karą łączną kary pozbawienia wolności wymierzonej wyrokiem wymienionym w punkcie 7 – wyrokiem Sądu Rejonowego w G. z dnia 27 marca 2006 r., albowiem przestępstwo, za które wymierzono karę tym wyrokiem, popełnione zostało w dniu 8 sierpnia 2004 r., a więc po dniu wydania wyroku wymienionego w punkcie trzecim – 22 lipca 2004 r. Ten właśnie wyrok wskazany został przez Sąd Rejonowy jako kolejny chronologicznie – pierwszy wyrok, który powinien być brany pod uwagę przy badaniu możliwości wymierzenia w wyroku łącznym kolejnej, w tym wypadku drugiej, kary łącznej pozbawienia wolności.

Zgodnie z art. 569 § 1 k.p.k. wydanie wyroku łącznego jest możliwe wtedy, gdy zachodzą warunki do orzeczenia kary łącznej. Warunki te natomiast są spełnione wówczas, gdy, jak wynika z art. 85 k.k., sprawca popełnił dwa lub więcej przestępstw, zanim zapadł pierwszy wyrok, chociażby nieprawomocny, co do któregośkolwiek z tych przestępstw. Wykładni zawartego w tym przepisie znaczenia zwrotu „zanim zapadł pierwszy wyrok” dokonał Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 25 lutego 2005 r., I KZP 36/04, OSNKW 2005, z. 2, poz. 13, podkreślając, iż zwrot ten odnosi się do pierwszego chronologicznie wyroku, który zapadł przed popełnieniem przez sprawcę kolejnych przestępstw. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu cytowanej uchwały podkreślił, iż w jednym wyroku łącznym, w razie ustalenia, że popełnione przez skazanego przestępstwa tworzą więcej niż jeden zbieg realny, istnieje możliwość orzeczenia dwóch lub więcej kar łącznych, dotyczących kolejnych grup przestępstw pozostających w zbiegu. Kluczowym problemem w tej sytuacji jest wskazanie, który z wyroków, po orzeczeniu kary łącznej co do pierwszej grupy przestępstw pozostających w zbiegu, jest obecnie pierwszym chronologicznie wyrokiem w rozumieniu art. 85 k.k.

Uznać należy, że w rozpoznawanej sprawie przestępstwa osądzone wyrokami z punktów 1, 2 i 3 pozostają w zbiegu realnym. Pierwszym chronologicznie wyrokiem dla tej grupy przestępstw jest przy tym wyrok wymieniony w punkcie pierwszym, a więc wyrok z dnia 20 sierpnia 2003 r. W tym zbiegu realnym pozostaje także przestępstwo osądzone wyrokiem z punktu 4. Kara jednostkowa wymierzona za to przestępstwo nie była jednak brana pod uwagę przy wymierzaniu kary łącznej wobec niespełnienia innych przesłanek koniecznych dla orzeczenia kary łącznej. Po tym, niekwestionowanym zresztą w toku postępowania ustaleniu, przejść należało do wyodrębnienia kolejnej grupy przestępstw pozostających w zbiegu realnym. Grupę tę tworzą przestępstwa, za które Paweł W. skazany został wyrokami z punktów 5, 6 i 7. Przy ustalaniu pierwszego chronologicznie wyroku dla tej grupy nie należy już brać

pod uwagę wyroków należących do wcześniejszej, w tym wypadku pierwszej grupy. Ta grupa pozostających w zbiegu przestępstw i kar orzekanych za nie jest już bowiem „zamknięta”. Pierwszym chronologicznie wyrokiem dla drugiej grupy przestępstw jest natomiast wyrok z punktu 5, to jest wyrok z dnia 19 października 2004 r. Przy takim wskazaniu kolejnego „pierwszego wyroku” koniecznym jest wymierzenie drugiej kary łącznej obejmującej skazania z wyroków wymienionych w punktach 5, 6 i 7, wszystkie czyny osądzone tymi wyrokami dokonane zostały bowiem przed dniem 19 października 2004 r.

Sądy orzekające w tej sprawie, błędnie – z obrazą art. 85 k.k. – za kolejny „pierwszy wyrok” uznały wyrok z punktu drugiego, który jest chronologicznie pierwszym po wyroku z punktu pierwszego, ale nie powinien być już brany pod uwagę po ustaleniu i zamknięciu pierwszej grupy pozostających w zbiegu realnym przestępstw. Wskazuje na to zawarty w art. 85 k.k. zwrot „pierwszy wyrok, co do któregokolwiek **z tych** (podkreślenie SN) przestępstw”. Tych, a więc pozostających w tym konkretnym, kolejnym chronologicznie, zbiegu realnym. Innymi słowy, po ustaleniu w sprawie o wydanie wyroku łącznego grupy przestępstw pozostających w zbiegu realnym i wymierzeniu kary łącznej, badać należy możliwość utworzenia kolejnej takiej grupy, biorąc pod uwagę jedynie przestępstwa i odpowiadające im wyroki, które nie weszły do grupy wcześniej wyodrębnionej. Spośród nich ustalić należy wyrok pierwszy chronologicznie i po stwierdzeniu zbiegu realnego badać dalsze przesłanki orzeczenia kary łącznej. Pierwsza (lub kolejna, lecz wcześniejsza) grupa wyroków nie powinna już być ponownie brana pod uwagę przy ocenie czy dane przestępstwa pozostają w zbiegu realnym.

Taka interpretacja przepisu art. 85 k.k. wynika przy tym nie tylko z przytoczonej już uchwały Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2005 r., I KZP 36/04, ale znajduje potwierdzenie w szeregu innych orzeczeń (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2009 r., II KK 215/08, R-OSNKW 2009, poz. 208; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2008

r., IV KK 195/08, R-OSNKW 2008, poz. 2416; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 października 2008 r., V KK 274/08, LEX nr 465594; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2008 r., V KK 212/07, LEX nr 377209).

Wyrok łączny Sądu Rejonowego w G. wydany został zatem z obrażą art. 85 k.k. Istnienie zbiegu realnego lub jak w tym wypadku, zbiegów realnych przestępstw jest faktem istniejącym obiektywnie, niezależnym od decyzji sądu. Nieuwzględnienie jednego z pozostających w zbiegu przestępstw i orzeczonej za nie kary przy wymierzaniu kary łącznej jest przy tym uchybieniem o charakterze rażącym, które miało oczywisty i istotny wpływ na treść orzeczenia. Skutkiem stwierdzenia tego uchybienia jest uwzględnienie kasacji. Biorąc jednak pod uwagę, że naruszenie art. 85 k.k. dotyczyło jedynie drugiej grupy pozostających w zbiegu przestępstw, za które wymierzono skazanemu kary wyrokami z punktów 5, 6 i 7, uchylono zaskarżony kasacją wyrok Sądu Okręgowego w R. oraz wyrok łączny Sądu Rejonowego w G. jedynie w części dotyczącej tych właśnie wyroków. Obraza prawa materialnego, to jest art. 85 k.k., podnoszona w apelacji, nie została dostrzeżona przez sąd odwoławczy, który podobnie jak sąd pierwszej instancji dokonał błędnej wykładni wskazanego przepisu. W tym stanie rzeczy koniecznym stało się uchylenie wyroków wydanych w tej sprawie przez sądy obu instancji. Sąd Rejonowy w G., jako właściwy rzeczowo w tej sprawie, powinien w toku ponownego rozpoznania sprawy raz jeszcze dokonać wykładni art. 85 k.k. i orzec karę łączną w odniesieniu do wymienionych w części dyspozytywnej wyroków.